نقش معنایی جایگاه حرف در کلمه

شاگرد: جایگاه حرف هم معنای خاصی را برروز می‌دهد؟ مثلاً در کلمه «صحو» واوی که در آخر کلمه آمده است، همان نقشی را بازی می‌کند که در ابتدای کلمه «وهم» آمده است یا در وسط کلمه آمده است؟

استاد: اصل نقشی که ایفاء می‌کند، نوعش یکی است. اما جایگاهی که قرار می‌گیرد، تأثیر دارد. حسن جبل برای اصل ماده خیلی قشنگ گفته است. گفته است: «بثّ» و «ثبّ». این‌ها چیزهای قشنگی است که آدم می‌فهمد خیلی جزاف نیست. ایشان گفته است: تفاوت این‌ها در چیست؟ گفت باء برای الصاق است. ثاء برای تکثر است. «بثّ» یعنی آنی که ملصق بود، متفرق می‌شود. «ثبت» یعنی آنی که متفرق بود به الصاق و اجتماع برگشت. لذا عرض کردم که کتاب ایشان به سبک ریاضیوار در می‌آید. خیلی زیبا است؛ جای آن فرق کرد. «بثّ» یعنی یک چیز مجتمع ملتصق، متفرق شود. «ثبّ» یعنی چیزی که متفرق بود، مجتمع شود. تاء در «ثبت» هم دوباره کار انجام می‌دهد. «ثبت» برای قطع است؛ هر «ثبّ»ای که تمام شود و منقطع شود و ثابت بشود، «ثبت» می‌گوییم.

شاگرد: بیان شما کامل شد؛ فقط باید با شواهد دیگر تقویت کنیم که توصیف قرین با لفظ عقل است. یعنی ادبیات و فضای زبانی اهل البیت علیهم السلام را بشناسیم که «لا تصفه الالسن» آیا نتیجه کل فرایندی است که تا به حال گفته‌اند یا نه؟

استاد: فرمایش خوبی است. برای جلسه بعدی اشاره می‌کنم. یکی از مهمترین مواردی که جایگاه واژه توصیف را در کلمات اهل البیت علیهم السلام معین می‌کند، اول نهج‌البلاغه است: «أَوَّلُ الدِّينِ مَعْرِفَتُهُ وَكَمَالُ مَعْرِفَتِهِ التَّصْدِيقُ بِهِ وَكَمَالُ التَّصْدِيقِ بِهِ تَوْحِيدُهُ وَكَمَالُ تَوْحِيدِهِ الْإِخْلَاصُ لَهُ وَكَمَالُ الْإِخْلَاصِ لَهُ نَفْيُ الصِّفَاتِ عَنْهُ»[1]؛ آنچه که مقصود بنده است، کلمه «کمال» است. زیر کلمه «کمال» خط بکشید و آن را بزرگ کنید. کمال شوخی نیست؛ یعنی یک مرحله‌ای جلو می‌رود. «كَمَالُ الْإِخْلَاصِ لَهُ نَفْيُ الصِّفَاتِ عَنْهُ»؛ این تعبیر شوخی نیست. یعنی می‌گویند کمال و کمال و کمال، وقتی به نفی الصفات رسیدند، دیگر ادامه ندادند. این نفی الصفات در روایات بحث سنگینی است. نوعاً کسانی که زیر آخرین حرف کمال خط نمی کشند، می‌گویند نفی الصفات یعنی نفی صفات زائده بر ذات، نفی صفات کذا!

و الحمد للّه ربّ العالمین و صلّی اللّه علی محمد و آله الطیبین الطاهرین.

---

[1]. نهج البلاغه (بر اساس نسخ صبحی صالح)، ج ۱، ص ۳۹.

بازبینی #2
ایجاد شده 27 ژانویه 2025 13:58:40 توسط ... .
به روزرسانی شده 9 فوریه 2025 16:42:40 توسط ... .